

N:o 37.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående ändring i bestämmelserna rörande lönetursberäkning för lektorer vid rikets allmänna läroverk; gifven Stockholms slott den 31 december 1900.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva, att bestämmelsen om undervisningsprof såsom vilkor för rätt att för uppflyttning i högre lönegrad i egenskap af lektor räkna sig till godo tjänstgöring såsom lärare vid vissa enskilda läroverk eller såsom extra ordinarie lärare vid rikets allmänna läroverk må upphöra att gälla från och med år 1902.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Nils Claëson.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1900.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden: WIKBLAD,
 ANNERSTEDT,
 herr VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 DYRSSEN,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG.

Härefter yttrade departementschefen, statsrådet Claëson:

*Ang. ändring
 i bestämmel-
 serna rörande
 lönetursberäk-
 ning för lek-
 torer vid rikets
 allmänna läro-
 verk.*

»Kongl. Maj:t har i dag beslutit att utfärda nådig kungörelse angående vissa ändringar i stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878. Bland de viktigaste af dessa ändringar är den om undervisningsprofvet, hvilket hittills skolat afläggas för behörighet till lektors-, adjunkts- och kollegabefattningar vid berörda läroverk. Genom nämnda ändring kommer undervisningsprofvet att förlora den betydelse, det egt i fråga om kompetens till dessa lärarebefattningar, i det att dess undergående numera icke kräfves såsom ett oundgängligt vilkor för behörighet att utnämnas till lärare vid dessa läroverk, utan göres beroende af den sökandes egen önskan.

Vid sidan af sin egenskap af kompetensvilkor för ordinarie tjänst har undervisningsprofvet äfven haft en annan betydelse. Under vissa förutsättningar har rätt till lönetursberäkning blifvit medgifven dels för tjänstgöring vid vissa enskilda läroverk dels för tjänstgöring såsom extra ordinarie lärare vid allmänna läroverk och pedagogier. Sedan genom nådiga kungörelsen den 12 september 1890 den rätt till lönetursberäkning blifvit upphäfd, som enligt nådiga cirkuläret den 11 december 1863 medgifvits vissa extra ordinarie lärare vid elementarläroverken, kunde lönetur icke beräknas utan att, efter föreskrifna akademiska prof och profärs genomgående, vederbörligt undervisningsprof aflagts. Bestämmelserna härutinnan innefattas i nådiga kungörelsen den 29 maj 1874 och nådiga cirkuläret den 1 juni 1877.

Undervisningsprofvet såsom förutsättning för lönetursberäkning i egenskap af extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller lärare vid vissa enskilda läroverk eger emellertid numera bestånd endast i afseende å tjänstgöring, som skall kunna vederbörande tillgodoräknas efter vunnen befordran till ordinarie lektorstjänst. Sedan nämligen Riksdagen bifallit Kongl. Maj:ts framställning om upphörande af bestämmelsen om undervisningsprof såsom vilkor för lönetursberäkning i egenskap af adjunkt vid allmänt läroverk, har Kongl. Maj:t genom nådig kungörelse den 1 juni 1894 förordnat, att hvad i kungörelsen den 29 maj 1874 och cirkuläret den 1 juni 1877 funnes stadgadt derom, att såsom vilkor för lönetursberäkning såsom adjunkt fordrades att hafva inför vederbörlig myndighet aflagt godkänt undervisningsprof, skulle från och med början af år 1895 upphöra att vara gällande. Med tillämpning af bestämmelserna i denna kungörelse äro fördenskull villkoren för lönetursberäkning såsom adjunkt inskränkta till fordran på akademisk examen med den i läroverksstadgan angifna ämnesomfattning samt genomgående af profär.

Den förändring i afseende å villkoren för lönetursberäkning såsom adjunkt, som infördes genom nådiga kungörelsen den 1 juni 1894, hade föreslagits af den af Kongl. Maj:t den 6 juni 1890 tillsatta komité, hvilken haft i uppdrag bland annat att afgifva förslag till de närmare bestämmelser och de ändringar i gällande föreskrifter, som befunnas nödiga, derest samtliga undervisningsprof för lärarebefattningar vid rikets allmänna läroverk skulle afläggas i hufvudstaden. Efter att hafva erinrat om åtskilliga olägenheter, som vållades af de uteslutande för lönetursberäkning aflagda undervisningsprofven, framstälde komitén den frågan, huruvida icke fordran på dylika prof såsom vilkor för lönetursberäkning utan fara skulle kunna efterskänkas. Tydligt hade, yttrade komitén, denna fordran fastställts, emedan man velat, att den, som skulle ega rätt till lönetur, skulle såväl i teoretiskt som i praktiskt hänseende hafva samma kompetens

som ordinarie lärare och således borde hafva fullgjort allt, som erfordrades för att vinna ordinarie anställning. Då, enligt de nya bestämmelserna med afseende å beskaffenheten af de akademiska examina, som medförde behörighet till lärarebefattningar vid de allmänna läroverken, för adjunktsbefattning fordrades att hafva erhållit betyg i minst fyra skolämnena, samt att betyg i ämne, hvarmed ett annat i undervisningen vore nära förbundet, skulle vara åtföljdt af betyg äfven i detta, såsom betyg i botanik af betyg i zoologi och tvärtom, så kunde härigenom den teoretiska kompetensen för berörda befattningar anses tryggad. Detta gälde emellertid icke med afseende å lektorsbefattningar; ty då för behörighet till sådana befattningar kräfdes, utöfver hvad som fordrades för adjunktsbefattning, att hafva aflagt filosofie licentiatexamen i minst två ämnen samt disputationssprof i ett skolämne, så kunde derigenom icke teoretisk kompetens för undervisning i de högre klasserna anses vara ådagalagd för mer än ett ämne, det, hvori disputationssprof aflagts. De i licentiatexamen ingående ämnena kunde nämligen alla vara sådana, som icke förekomme i skolan, utan att behörigheten till sökande af lektorsbefattning derigenom upphäfdes och utan att högre betyg i skolämnena i kandidatexamen därför erfordrades. Det kunde därför lätt hända, att den, som på grund af sina akademiska examina egde behörighet till lektorsbefattning, icke genast efter genomgången profårskurs hade tillräckliga kunskaper för att i tre ämnen meddela undervisning på det högsta skolstadiet.

Hvad åter den praktiska kompetensen anginge, ådagalades den, utom genom undervisningsprof, vid genomgående af profår. Vid meddelande af betyg öfver afslutad profårskurs gjordes ingen skilnad mellan dem, som afsett att derigenom förbereda sig för adjunkts- och lektorsbefattningar, utan bedömdes alla i det hela taget efter samma norm. Då emellertid de flesta af dem, som genomginge profår, blott hade adjunktskompetens, och då dessa tydligen icke kunde bedömas såsom lektorsaspiranter, om än åtskilliga bland dem sedermera förvärfvade lektorskompetens, så komme enligt sakens natur den för alla gemensamma normen snarare att afse adjunkts- än lektorskompetens. Ett i alla afseenden godt profårsbetyg kunde därför anses ådagalägga praktisk kompetens för adjunkts-, ehuru icke för lektorsbefattning.

I öfverensstämmelse med hvad komitén sålunda anført föreslog den samma undervisningsprofvens borttagande från villkoren för lönetsberäkning såsom adjunkt.

Domkapitlen samt direktionerna öfver Stockholms stads undervisningsverk och nya elementarskolan anbefaldes att yttra sig öfver komiténs förslag. Samtliga dessa myndigheter tillstyrkte eller lemnade utan an-

märkning komiténs berörda förslag. Flere af bemälda myndigheter yrkade derjemte, att äfven lönetursberäkning såsom lektor skulle utan undervisningsprof medgifvas dem, som i öfrigt fullgjort fordringarna för åtnjutande af berörda förmån; och man återopade dervid, att dessas kompetens till lektorsbefattning vore tillräckligt styrkt genom akademiska examina, disputation och genomgången profårskurs äfvensom genom det förhållande, att undervisning på det högsta skolstadiet blifvit åt dem uppdragen.

Den af komitén beredda frågan om inrättande af en kommission för bedömande af undervisningsprof för lärarebefattningar anmälades inför Kongl. Maj:t den 9 mars 1894 af dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet. Denne förklarade sig dervid icke kunna tillstyrka, att lönetursberäkning såsom lektor medgäfvos utan afläggande af undervisningsprof för lektorsbefattning, då tillräckliga skäl icke syntes honom hafva blifvit gifna för ett dylikt medgifvande. Derefter aflät Kongl. Maj:t till 1894 års riksdag förenämnda framställning om upphörande af bestämmelsen om undervisningsprof såsom vilkor för lönetursberäkning i egenskap af adjunkt, hvilken framställning Riksdagen biföll. Deremot är lönetursberäkning såsom lektor för tjänstgöring vid enskilda läroverk eller extra ordinarie tjänstgöring vid allmänna läroverk före tillträdet till den ordinarie befattningen fortfarande beroende af att tjänstgöringen föregåtts af undervisningsprof.

Då man uppstälde nu omförmälda skilnad i fråga om rätt för adjunkter och lektorer att tillgodoräkna sig tjänstgöring, som egt rum före tillträdet till tjensten, utgick man från den grundsats, att dylik rätt borde medgifvas, då full kompetens att utnämnas till ordinarie befattning uppnåtts före berörda tjänstgöring. På anförda skäl ansåg man dock härvidlag, att bland förutsättningarna för denna kompetens undervisningsprofvet kunde bortfalla, då fråga var om lönetursberäkning för adjunkter. I fråga om lönetursberäkning för lektorer fann man sig deremot ej kunna medgifva något afsteg från fordringarna för full kompetens till utnämning; och derför blef undervisningsprofvet såsom förutsättning för dylik lönetursberäkning bibehållet.

Nu har emellertid, såsom jag redan framhållit, undervisningsprofvet förlorat den karaktär af oundgänglig förutsättning för kompetens till lärarebefattningar, såväl adjunkturer som lektorat, hvilken det hittills egt, och såsom vilkor för denna kompetens kvarstår numera afläggandet af föreskrifna examina, samt hvad lektorsbefattningar angår disputationsprof, äfvensom genomgåendet af profår. Det synes mig då uppenbart, att det ej längre förefinnes någon anledning att upprätthålla nyss omförmälda skilnad i fråga om vilkoren för rätt till lönetursberäkning för adjunkter

och lektorer. Hvad af vissa myndigheter redan förut anförts till förmån för likställighet mellan dem i nu omförmälda afseende lärers kunna göras gällande med ökad styrka.

I likhet med hvad som bestämdes i nådiga kungörelsen den 1 juni 1894 böra de ifrågasatta ändrade bestämmelserna icke göras retroaktiva, utan torde kunna erhålla tillämpning i fråga om tjänstgöring efter 1902 års ingång.

Under åberopande af hvad jag nu anført hemställer jag, att Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva, att bestämmelsen om undervisningsprof såsom villkor för rätt att för uppflyttning i högre lönegrad i egenskap af lektor räkna sig till godo tjänstgöring såsom lärare vid vissa enskilda läroverk eller såsom extra ordinarie lärare vid rikets allmänna läroverk må upphöra att gälla från och med år 1902.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, i nåder gilla och bifalla; och skulle proposition af den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar aflåtas till Riksdagen.

Ex protocollo

A. J. Lindhagen.